

Nr 480.

Av herr **Birke m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 81, angående reglering av priserna på fisk under budgetåret 1951/52, m. m.*

I Kungl. Maj:ts proposition nr 81 synes man kunna urskilja fyra olika spörsmål, vilka var för sig kunna vara förtjänta att närmare uppmärksammas. De åsyftade frågorna äro följande:

1. fiskhandelsreglering,
2. monopolisering av viss fiskexport,
3. kostnad för kontroll av exportfisk,
4. bestridande av kostnaderna för en befattningshavare med uppgift att verka för fiskexporten.

1) *Fiskhandelsreglering.*

Förordningen den 17 juni 1948 (nr 311) om viss reglering av handeln med fisk m. m. äger giltighet till och med den 30 juni 1952. I propositionen nr 81 framhåller föredragande departementschefen, att de allmänna riktlinjerna för den prisreglerande verksamheten på fiskets område åsyfta att fiskerinäringens utövare skola ha samma möjligheter som andra befolkningsgrupper att vid rationella produktionsförhållanden uppnå en skälig levnadsstandard. I samband därmed framhåller departementschefen att det kan finnas erforderligt med en utvidgning av systemet med uttagande av regleringsavgifter. För ett riktigt bedömande av innebörden härav vilja vi erinra om att redan 1940 års fiskerikommitté i sitt år 1941 avgivna betänkande förordat, att medel till bestridande av prisutjämningsbidrag i första hand och i största utsträckning borde åvägabringas genom avgifter som fiskarena själva erlægga. Kommittén påpekade att dylika avgifter vore att uppfatta såsom en sorts försäkringspremie.

Det nyss nämnda systemet för prisregleringen å fisk är det som fortfarande är i tillämpning. Det synes oss angeläget att särskilt understryka detta, enär prisregleringssystemet ofta benämnes »ett statligt stöd» för fiskerinäringen. Systemet fungerar emellertid så att fiskerinäringen tvångsvis avkräves vissa avgifter, vilka uttryckligen anses därigenom bliva statens, varefter statens myndigheter efter sin uppfattning om behovet göra vissa utbetalningar i form av pristillägg etc. till fiskarena.

Föredragande departementschefen ifrågasätter jämväl att en sänkning av minimipriserna på fisk kan komma i fråga för att möjliggöra ett uppehållande eller en ökning av den inhemska fiskkonsumtionen. Genomförandet av en sådan anordning skulle innebära att fiskarena skulle vara garan-

terade ett lägre pris än det nuvarande för den inhemska färskfiskkonsumtionen.

De upplysningar rörande fiskmarknaderna, som lämnats i propositionen, äro tyvärr alltför knapphändiga för att ge ett säkert underlag för bedömning av frågan, vilka åtgärder som kunna vidtagas för att inom ramen för gällande regleringsföreskrifter bringa fiskerinäringen ett effektivt stöd. Vi kunna därför icke mer än uttala våra farhågor för att de föreslagna åtgärderna — som innebära dels avkrävande av högre avgifter av fiskerinäringen, dels fastställande av lägre tillåtna försäljningspriser — verkligen komma att få åsyftad effekt. Uppenbarligen är det möjligt att en del av prisregleringsavgifterna kan komma att bestå av avgifter å importfisk. I detta fall skulle fiskerinäringen icke drabbas av avgifterna. Vi ha emellertid svårt att föreställa oss att denna utväg kan användas i så stor omfattning att syftet med politiken kan vinnas.

2. Monopolisering av viss fiskexport.

Den faktiska monopolisering av export av fisk till s. k. centraliserade marknader, som dessförinnan fungerat under åtskilliga månader, blev av 1950 års riksdag sanktionerad. Förutsättningen för denna monopolisering har varit, att i vissa länder med centraliserad import endast ett köpande organ funnits. Ett utbud från flera exportörer, vilka regelmässigt vid ett avtalsslut icke själva disponera den sålda fisken — denna måste i stället uppköpas på den svenska marknaden — kan måhända förutsätta viss samordning. Den utformning som monopoliseringen av fiskexporten på de centraliserade marknaderna erhållit synes dock icke kunna övertyga om att systemet är ägnat att på bästa sätt tillgodose fiskarens intressen. Enligt uppgifter, som vi erhållit, fungerar systemet eller är avsett att fungera på följande sätt.

Exporten av *salt fisk på västkusten* handhaves av det s. k. saltsillutskottet, vilket uppges vara mycket löst sammanfogat. Gentemot den utländska monopolköparen uppträder detta utskott såsom säljare. Sedan exportavtal träffats, äger vilken exportör som helst att på de regelmässiga fiskauktionerna inköpa fisk till ett av överskottsforeningen Västkustfisk bestämt särskilt exportminimipris, vars storlek är satt med hänsyn till den skäliga marginal som en fisksaltare anses böra ha rätt till. Så långt fungerar systemet tämligen oklanderligt, och i varje fall lära vederbörande själva icke ha framfört erinringar däremot. Det nämnda exportminimipriset får emellertid tillämpas endast för inköp inom ramen för ett redan träffat avtal om export. Otivelaktigt medför därför detta system att en betydande kapacitet hos ifrågavarande fiskgrossister förbliver outnyttjad.

Det synes antagligt att för fiskarena mest gynnsamma resultat av fiskexporten uppnås endast om saltfiskutskottet erhåller en fastare utformning

än nu är fallet samt att salterierna beredas möjligheter att till priser som möjliggöra konkurrens inköpa exportfisk så att de få tillfälle att utnyttja sin kapacitet även då exportavtal ej föreligger.

Strömning från ostkusten har i någon omfattning exporterats under tidigare år genom privata exportörer. Under år 1950 ha därvid fiskarena stundom erhållit bättre priser av privata exportörer än av monopolorganet Ostkustfisk. Numera förhindras emellertid enligt uppgift all export via privata exportörer. Monopolorganet Ostkustfisk lär nämligen icke ställa någon strömning till förfogande för ändamålet. De i olika länder upparbetade exportmarknaderna kunna därför icke i fortsättningen bearbetas. Resultatet därav kan givetvis icke bli annat än att ytterst fiskarens intressen bli eftersatta.

Fiskeexporten från sydkusten skall enligt uppgift ske efter i huvudsak följande hittills uppskisserade linjer.

All den fisk som kan ifrågakomma för export äges av överskottsorganet Sydkustfisk. Det med monopolrätt för export till länder med monopoliserade marknader uppbyggda företaget Sydsvensk exportfisk äger ett relativt obetydligt kapital. Då export är i fråga till sådant land, utbjuder Exportfisk rätten och skyldigheten att inom ramen för gällande handelsavtal mellan Sverige och detta land träffa uppgörelse för Exportfisks räkning rörande priser och kvantiteter. Den antagna entreprenören träffar för Exportfisks räkning leveransavtal. Därefter inbjudas de som anse sig ha intresse därav — främst exportföretagen — att hos Sydkustfisk inköpa de erforderliga kvantiteterna för exporten. Därvid måste de företag som inköpa fisken i kostnaden inkalkylera bl. a. 5 %, som Exportfisk betingar sig, och frakt- och försäkringskostnader samt ikläda sig risken för reklamationer och andra på betalningen inverkan förhållanden, som Exportfisk har att ombesörja. De ifrågavarande företagen fungera nämligen endast som ett slags speditörer, som måste stå vissa risker för själva affärsuppgörelsen vid sidan av den rena speditionsuppgiften.

Det mest anmärkningsvärda med det nyss beskrivna systemet synes vara, att man icke ens försökt skapa ett intresse hos den som sluter avtalet om export att få bästa försäljningspris. Ifrågavarande entreprenör har uppenbarligen det intresset att avtalet kan slutas med minsta omkostnader. De informationer vi erhållit ge vid handen att sedan monopolisering av exporten skett vid exporten till centraliserade marknader bästa priser icke kommit att uttagas.

I en interpellationsdebatt den 3 maj 1949 förklarade statsrådet Sträng, att en anledning till inrättande av monopolorgan för export av fisk till centraliserade marknader var att »vi måste skaffa oss ett exportorgan som gjorde det möjligt för oss att svara för att affärerna verkligen drevs honnett och seriöst». Av uppgifter som kommit oss till handa synes emellertid framgå, att åtminstone i ett fall vederbörande importland uttalat tveksamhet

att träffa avtal om import av fisk från Sverige, såframt icke den för export erforderliga kvantiteten fisk finnes tillgänglig redan vid avtalets slutande. Det är möjligt att detta krav får tydas så, att monopoliseringen av exporten icke fungerar på det sätt som statsrådet Sträng tänkt sig.

Enligt vår uppfattning synes det böra övervägas, huruvida det icke kan anses olämpligt att fiskexporten baseras endast på överskottsfisk. Ett för fiskproducenterna gynnsammare försäljningsresultat torde många gånger kunna uppkomma därest exportörerna bereddes tillfälle att direkt av producenterna inköpa exportfisk. Självfallet måste därvid liksom nu priserna avpassas på lämpligt sätt så att de medge att export sker.

3. Kostnad för kontroll av exportfisk.

Av propositionen framgår att statens jordbruksnämnd ifrågasatt, att samtliga kostnader för den ifrågavarande kontrollen av exportfisk borde täckas genom ett anslag å 95 000 kronor. Vi vilja i samband därmed framhålla följande.

I statsverkspropositionen 1949, nionde huvudtiteln, s. 182, uttalade föredragande departementschefen, att frågan om formen för en kontroll av fisk och fiskprodukter för export övervägdes inom jordbruksdepartementet, och erinrade om att Kungl. Maj:t torde äga befogenhet att i administrativ väg uppställa vissa kvalitetsfordringar vid export av fisk och fiskprodukter. Det av fiskeristyrelsen framlagda förslaget om dylik kontroll till en kostnad av 20 000 kronor om året tillstyrktes av departementschefen. Riksdagen anslag ifrågavarande belopp. Det må anmärkas att dessutom anslags ett belopp av 5 000 kronor för kontroll av saltströmming. Av 1950 års statsverksproposition framgår, att de verkliga kostnaderna för kontroll av exportfisk uppgått till 90 000 kronor och att Kungl. Maj:t medgivit dåvarande livsmedelskommissionen rätt att ur clearingkassan för fisk skaffa täckning för bristen å 70 000 kronor. Kommissionen hemställde att ett anslag å 40 000 kronor skulle ställas till förfogande, varjämte ur clearingkassan för fisk resterande kostnader, 50 000 kronor, skulle bestridas. Departementschefen föreslog emellertid, att endast 20 000 kronor måtte anslås, och ansåg att clearingskassan för fisk borde bidra med 70 000 kronor. Anmärkningsvärt är att departementschefen förutsatte att 5 000 kronor borde anslås för att bestrida kostnaderna för saltströmmingskontrollen under budgetåret 1950/51, oaktat den författning där dylik kontroll föreskrevs upphävts redan 1949. Riksdagen beslöt emellertid anslå ifrågavarande belopp, 5 000 kronor.

Jordbruksnämndens inledningsvis omnämnda äskande har icke godtagits av departementschefen. Enligt proposition nr 81 skola samtliga kostnader för kontrollen av exportfisk drabba producenterna, nämligen dels genom uttagande av särskilda exportavgifter, dels genom anlitan av regleringskassan för fisk.

Vi finna förevarande förslag anmärkningsvärt. Ursprungligen förutsatte ju riksdagen, att samtliga ifrågavarande kostnader skulle bestridas av statsmedel. Då emellertid de av Kungl. Maj:t vidtagna åtgärderna visat sig draga större kostnader än förutsatts, har Kungl. Maj:t låtit täcka merkostnaden genom anlitan­de av medel från clearingkassan för fisk. Vi ifrågasätta det lämpliga häri, då behållningen i denna kassa synes böra betraktas såsom tillhörig fiskarena själva. Samtidigt som det deklarer­as att regleringssystemet skall hjälpa fiskproducenterna till en med övriga befolkningsgrupper jämförlig ekonomisk ställning, föreslås emellertid numera att alla kostnader skola drabba fiskerinäringen.

4. *Bestridande av kostnaderna för en befattningshavare med uppgift att verka för fiskeexporten.*

Av propositionen framgår, att kostnaderna för inrättande av den ifrågavarande tjänsten, i den mån de skola bestridas av statsverket, skola drabba clearingkassan för fisk, vilket är detsamma som att fiskproducenterna få stå för dessa kostnader. Vi förmena, att om exporten av fisk inrättas så, att exportörerna kunna utnyttja hela sin kapacitet och förmåga att sälja fisk, detta mer än väl skulle uppväga den nytta som ifrågavarande befattningshavare kunde uträtta. Enligt vår mening böra statsmakterna iakttaga största varsamhet vid bedömandet av denna fråga.

Med åberopande av det anförda hemställa vi,

att riksdagen måtte uttala, dels att exporten av fisk till centraliserade marknader skall ske under former som bättre än de hittills tillämpade tillgodose fiskproducenternas krav på att största möjliga kvantiteter fisk exporteras till bästa möjliga priser, dels att regleringen av handeln med fisk skall utformas med beaktande av de synpunkter vi i det föregående an­fört.

Stockholm den 14 mars 1951.

E. Birke.

T. G. v. Seth.

Jöns Nilsson.

Eric Nilsson.